

Elnöki köszöntő a Magyar Tudomány Ünnepe megnyitóján

(Pécs, 2024. november 4.)

„A hagyomány nem a hamu őrzése, hanem a láng továbbadása.”

Tisztelt Rektor Úr, Elnök urak, Tisztelt Ünneplő Közönség! Kedves Kutatótársak!

Minden emberi közösségnek vannak ünnepei. Ezek lehetnek egyszeri alkalmak és az év ritmusát követő, visszatérő ünnepek, hagyományok. Ünnepeink és hagyományaink megmutatják identitásunkat, rávilágítanak arra, honnan jöttünk, kik vagyunk. És egyben erőforrásaink is, melyekből töltekezve jövőnket építhetjük. Mert a hagyomány – tartja egy mondás – „nem a hamu őrzése, hanem a láng továbbadása”. Nem passzív emlékezés, hanem aktív megélés. Nemcsak a múlt tisztelete, hanem a jelen realitását figyelembe véve a jövőért való munkálkodás.

A Magyar Tudomány Ünnepe és a köré szerveződő rendezvénysorozat több mint két évtizede élő hagyományunk. „Lángot továbbadó” ünnep, hiszen Kárpát-medence-szerte a legfrissebb kutatások és tudományos felismerések lángját szeretnénk ilyenkor másokkal megosztani, vagy épp a tudomány fényénél tesszük fel korunk nagy kérdéseit, és világítunk rá azokra a problémákra, amelyekre válaszaink, megoldásaink még nincsenek.

A Magyar Tudomány Ünnepet hivatalosan 2003 óta ünnepeljük. Valójában azonban egy kétszáz éve élő hagyományt folytatunk vele: továbbadjuk Széchenyi és az alapítók szellemi örökségének lángját.

A Magyar Tudományos Akadémia jövőre ünnepli fennállásának 200. jubileumát. Könnyen hihetjük, hogy Széchenyi István szimbolikussá vált, 1825. november 3-án tett felajánlása – amit az Akadémia alapításának tekintünk – egy a semmiből jövő, hirtelen villanás volt. Természetesen ez

is része lehetett az igazságnak. Széchenyi felismerte, mire szólítja őt az adott pillanat, és impulzivitásával, bátorságával azonnal lépett. A Magyar Tudós Társaság létrehozására tett felajánlás azonban egy hosszú ideje érlelődő szellemi folyamat csúcspontja is volt: kultúrtörténetünkben éppen úgy megvoltak az előzményei, mint Széchenyi személyes életében. „A legnagyobb magyar” átvett egy lángot, és a maga tehetségét és munkáját hozzáadva továbbadta.

Hazánkban már a 18. századtól kezdődően egyre gyakrabban bukkant fel a tudományszervezés akadémiai típusú gondolata. Bél Mátyás, a 18. század egyik polihisztorja például már 1735-ben elkészítette egy Magyar Tudós Társaság tervezetét, Bessenyei György 1781-ben pedig *Egy magyar társaság iránt való jámbor szándék* című röpiratában foglalta össze az „akadémiával” kapcsolatos koncepcióját. Ebben szorosán összekapcsolódik a tudás és a boldogság, illetve a tudás és a közjó eszméje, amely a mai napig meghatározza gondolkodásunkat, és része az Akadémia megújult küldetésnyilatkozatának is. Széchenyi személyes életéből pedig köztudott, hogy mielőtt még cselekedetei a politikai ellenfelei szemében is „a legnagyobb magyarrá” tették, sokat utazott. Utazásainak tapasztalatai jelentősen hozzájárultak közéleti érdeklődéséhez, angliai útjai „szembetűnő nyomokat hagytak életművén”. Az ott szerzett tapasztalatoknak köszönhetően Széchenyi „a magyar belső viszonyok változtatását fokozatos, átgondolt és békés fejlődéssel, fejlesztésekkel képzelte el”. Ennek a fejlődésnek, szellemi és gazdasági építkezésnek volt része az Akadémia alapítása, működésének kialakítása is.

„A legnagyobb magyar” azt a jelképes lángot akarta átadni, amely felébreszti a nemzetében rejlő képességeket, hogy nemzeti önállóságunk, társadalmi és gazdasági fejlődésünk, tudományos tehetségünk kibontakozhasson.

199 évvel ezelőtt Széchenyi és a felajánlásához csatlakozók „felismerték, hogy a nemzeti önállóság, a népesség jóléte és az ország fejlődése elválaszthatatlanul összefonódik a magyar nyelv művelésével és a magyar tudományossággal. Ez az összefonódás, ez az egység a történelmi változások, a társadalom, a világ és a tudományművelés változásainak dacára máig érvényes, és büntetlenül fel nem bontható.”

Épp ezért örvendetes, hogy az Országgyűlés a napokban készül elfogadni azt a határozatot, amely 2025–2026-ot a Magyar Tudomány Événé nyilvánítja. Szimbóluma ez annak, hogy a közelgő jubileumi két év – előbb a Magyar Tudományos Akadémia, majd az akadémiai könyvtár alapításának 200. évfordulója – nemcsak az Akadémia, hanem az egész nemzet ünnepe. Ahogy a Magyar Tudományos Akadémia sem csupán a miénk, kutatóké, hanem az egész nemzeté. Az MTA200 rendezvényei teret kívánnak adni annak, hogy „a magyar tudományos közösség és a magyar nemzet tagjai egymásra találjanak”. Ahogy ennek fóruma szeretne lenni évről évre a Magyar Tudomány Ünnepe is.

Kedves Kutatótársak, Akadémiai Köztestületi Tagok!

Idei tudományünnepünk mottója: „Tudományos tanácsadás a társadalom szolgálatában”. Mottónk fókuszában az Akadémia szerepe áll, de nem azért, hogy magunkat állítsuk fókuszba. Hanem azért, hogy feladatunkat, felelősségünket és kötelességünket emeljük ki. 2019-ben megújult küldetésnyilatkozatunk 6. pontja alapján „az Akadémia a nemzet tanácsadója”, ami nem önfényezés, hanem szolgálatot és a szellemi javakkal való felelős gazdálkodást jelent.

A nemzet legnagyobb kincse ugyanis tagjainak tehetsége. Az Akadémia küldetése és legnagyobb vállalása a nemzeti tudományos

tehetségvagyonnal való felelős és igényes gazdálkodás. Közel 20 ezer főt számláló akadémiai köztestületünk tagjai a legkiválóbb hazai és külföldi egyetemeken, kutatóhelyeken, az ipari innováció műhelyeiben és az államigazgatásban dolgoznak. A köztestület különös megbecsüléssel övezett tagjai, az akadémikusok pedig nemzetközi mércével mérve is kiváló tudományos teljesítményt hoztak létre, kiemelkedő tehetségnevelő és iskolateremtő munkát végeznek, valamint számos tudományos és közfeladatot látnak el. Az Akadémia és közössége a nemzet szerves és szolidáris része. Az Akadémia „sorstárs”, és nem a nemzet sorsán kívül álló tanácsadó. Hivatásunk, hogy hiteles tudományos felismerésekre építve álljunk a társadalom szolgálatában.

A Magyar Tudomány Ünnepe ennek a szolgálatnak a része. Hagyomány a hagyományon belül, hogy a tudományünnep megnyitóját minden második évben más városban tartjuk: a területi akadémiai bizottságok valamelyik székhelyén. Idén Pécsen, a Nagy Lajos király kérésére alapított első magyar egyetem városában.

Hogy minden második évben más akadémiai régióban nyitjuk meg ünnepségsorozatunkat, nem csupán gesztus. Azt fejezi ki, hogy a magyar tudományos élet organikus egész. Akár az erdő, amelyben csak látszólag állnak egymástól külön, önállóan a fák: a mélyben organikus egység van, és a gyökérhálózat alkotta segítő rendszeren, a fák közötti kommunikáción múlik az egész erdő és minden egyes fa élete és növekedése. A tudománybarát társadalom építése és a társadalom tudományon alapuló szolgálata közös feladatunk: az Akadémia minden fájáé, egész erdejéé. Köszönöm, hogy a Magyar Tudomány Ünnepeén évről évre számíthatunk a területi akadémiai bizottságokra! És egyben kérem, hogy a hamarosan beköszöntő bicentenáriumi rendezvénysorozathoz is csatlakozzanak régiójuk tudományos életének értékeivel.

Kedves Ünneplő Tudományos Közösség!

Személyes életünkből is tudjuk, hogy úgy lehet valamit megőrizni, ha továbbadjuk. Igaz ez a szeretetre, igaz ez az életre. Igaz a tudásra, a tudományra is. Hiszen még maga „a hagyomány sem a hamu őrzése, hanem a láng továbbadása”. Széchenyi István az életnek ezt az alaptörvényét így fogalmazta meg: „Akkor élsz, ha másokért élsz.”

Hogyan tudjuk életben tartani Széchenyinek és az Akadémia alapítóinak ránk hagyományozott örökségét? Ha tiszteljük a másoktól kapott lángot, ha belső lánggal égünk a magunk feladatkörében, és ha továbbadjuk a tudomány fényénél tett felismeréseket egy tudománybarát társadalomért a nemzet szolgálatában.

Köszönöm mindenkinek, aki tudományos vagy szervezőmunkájával hozzájárult és hozzájárul idei tudományünnepünkhöz! És köszönöm az érdeklődőknek is, hogy figyelmükkel és nyitottságukkal jelen lesznek az eseményeken.

Kívánom, hogy Kárpát-medence-szerte melegedni tudjunk az idei tudományünnep lángjánál, és lássunk tisztábban a fényénél!

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!